Het financieel perspectief gemeente Westland 2024 - 2027

Inleiding

Jaarlijks bieden wij u het beleid en de financiële kaders aan voor het volgende begrotingsjaar. Dit jaar doen wij dit in de vorm van dit ‘Financieel perspectief 2024-2027’. Op 4 mei 2023 ontving u van ons een brief waarin wij het proces richting de totstandkoming en vaststelling van de begroting 2024-2027 schetsten. We gaven aan dat de financiële situatie - die we in dit document verder toelichten - vraagt om méér interactie tussen college en raad dan in de afgelopen jaren het geval was. Daartoe hielden we werksessies, die de raad in de gelegenheid stellen zijn kaderstellende rol zo goed mogelijk uit te voeren.

Met dit document geven wij u inzicht in de financiële stand van zaken (het FMP). Door de andere aanpak bleek het mogelijk om - in tegenstelling tot vorige jaren - in dit perspectief de effecten van de meicirculaire te verwerken. Hiermee heeft u een actueel financieel beeld.

Zoals toegezegd, zetten wij stappen om een zo realistisch mogelijk investeringsprogramma op te stellen. De financiële effecten hiervan verwerkten wij in het financieel beeld. Daarnaast namen we de resultaten van de stofkam en de ‘oud voor nieuw’-operatie op.
Verder geven we u inzicht in de omvang van de te nemen maatregelen en mogelijkheden om tot een sluitende begroting te komen. Deze werken we in de komende maanden uit.

Op deze wijze geven wij uitvoering aan de aangenomen motie die *“Het college van B&W dringend verzoekt aan zowel een 'stofkam' als aan een 'oud voor-nieuw'-operatie dusdanige prioriteit te geven dat bij de voorjaarsnota 2023 besloten kan worden over ombuigingen en intensiveringen waarmee bij de programmabegroting voor de periode 2024-2027 in alle jaren weer sprake zal zijn van positieve jaarresultaten.”*

Beleidsmatig en financieel perspectief

Samen met partners investeren we in de toekomst van Westland. Met het vaststellen van het Masterplan Flora Campus Westland zetten wij een stevige koers in om de unieke positie van Westland als kennis- en innovatiecentrum voor de internationale glastuinbouw te versterken. De nauwe samenwerking tussen overheid, onderwijs, ondernemingen en onderzoek in Westland is uniek.

Ook lokale voorzieningen vragen om investeren. Het aantal inwoners van onze gemeente en de samenstelling van de bevolking zijn in ontwikkeling[1]. Op basis van die ontwikkeling verwachten we een stijgende vraag naar bijvoorbeeld woningen, mobiliteit, zorg en onderwijs. Om de basisvoorzieningen voldoende te laten meegroeien met de behoeften van de inwoners van Westland móeten we investeren en ontwikkelen. Ook in een tijd van financiële onzekerheid. Dat betekent niet dat we alle wensen en ambities kunnen vervullen. Integendeel, financiële slagkracht is geen vanzelfsprekendheid.

We zien ingrijpende landelijke en wereldwijde ontwikkelingen die ons raken en die langdurig van invloed zijn op onze financiën. Deze noemen we ‘exogene ontwikkelingen’. Daarmee bedoelen we onvoorziene ontwikkelingen van buitenaf waar we geen invloed op hebben en die onontkoombaar zijn. Op dit moment zijn dat onder andere de gestegen

[1] https://westland.incijfers.nl/dashboard/kerncijfers

prijzen (inflatie) en het uitblijven van toegezegde rijksmiddelen binnen het sociale domein.

Wij zien de volgende ontwikkelingen die onze aandacht vragen:

- **Prijspeilstijgingen**
  Jarenlang was de inflatie in Nederland heel laag, maar dat is sinds eind 2021 anders. De inflatie is niet eerder zo hoog geweest. Als gevolg daarvan en door de stijging van de prijzen van grondstoffen en krapte op de arbeidsmarkt worden we geconfronteerd met ongekend hoge prijsstijgingen in onze kosten van soms wel 30%. Dit is merkbaar in de uitvoering van projecten en heeft gevolgen voor ons meerjareninvesteringsprogramma. Niet alleen in de uitvoering van gemeentelijke projecten is de hoge inflatie voelbaar. Dit fenomeen brengt voor veel mensen grote problemen met zich mee; de kosten voor de dagelijkse boodschappen stegen, evenals de energiekosten.

- **Omgevingseisen**
  Het Rijk en de EU leggen steeds striktere regels op met betrekking tot onder andere de veiligheid en kwaliteit van de leefomgeving. Dat maakt dat we als gemeente niet alleen integraal moeten werken en keuzes moeten maken, we hebben ook een rol te spelen waar de markt niet volstaat. We hebben toe te zien op het borgen van de minimale eisen op bijvoorbeeld het gebied van groenvoorziening en milieunormen. Dit doet zich bijvoorbeeld voor bij de padelbanen in Monster.

- **De gevolgen van de energietransitie**
  De gemeente is gehouden aan het landelijke klimaatakkoord. Naast de nodige ingrepen in de fysieke leefomgeving, zoals bestaande bouw van het aardgas halen, is deze transitie voor een belangrijk deel een sociale transitie. Dit vraagt om regie van de gemeente waarbij maatwerk per inwoner/groep inwoners, koppeling met subsidies en schuldhulpverlening mogelijk is. Dat is wellicht een grotere uitdaging dan de fysieke uitvoering die veel tijd vergt.

- **Ontwikkelingen binnen het sociaal domein**
  Binnen het sociaal domein zijn gemeenten voor het verlenen van hulp en zorg aan jeugdigen en volwassenen voor het grootste deel van de taken financieel afhankelijk van de rijksoverheid. Helaas laat het Rijk het afweten in het nemen van maatregelen die de gemeenten in staat stellen de kosten te beperken. De invoering van het abonnementstarief voor de WMO laat op zich wachten en ook de hervormingsagenda is weer doorgeschoven. Deze hervormingsagenda Jeugd bevat een groot pakket maatregelen om de jeugdzorg te verbeteren en financieel houdbaar te krijgen. De compensatie van het Rijk is onvoldoende om de stijgende kosten op te vangen en stelt ons voor de vraag op welke wijze wij met deze situatie willen omgaan.
  Uiteraard hebben wij ook oog voor onze eigen rol in het sociaal domein en de taken die de gemeente uitvoert. Hierbij kijken we naar de mogelijkheden om kostenbesparingen en ombuigingen te realiseren.

- **Juva**
  De gemeente Westland is samen met de gemeente Midden-Delfland aandeelhouder van Juva NV, waarin het netbeheer voor Westland is ondergebracht. Juva genereerde in de afgelopen jaren een stabiel hoog resultaat en keerde structureel dividend uit aan de aandeelhouders. Het college hecht aan continuering van het aandeelhouderschap, ook omdat JUVA een belangrijke partner is in de energietransitie.

Het economische landschap waarbinnen Juva opereert, veranderde de afgelopen jaren sterk. Zo heeft Juva te maken met meer onzekerheden voortvloeiend uit de onrust op de energiemarkt en moeten er grote investeringen plaatsvinden om de energietransitie vorm te geven. Op grond van de meest recente informatie gaan we ervan uit dat het dividend dat Juva kan uitkeren de komende jaren structureel lager ligt dan in de afgelopen jaren. Er is onderzocht wat de verantwoorde mogelijkheden zijn voor de dividenduitkering in de periode 2023-2027. Voor de jaren 2022-2025 is afgesproken dat er een bruto-dividend van € 8 miljoen kan worden uitgekeerd, wat neerkomt op een dividend voor Westland van € 6,9 miljoen (te verantwoorden in de uitkeringsjaren 2023-2026). Voor de jaren 2027 en verder is eveneens gerekend met een jaarlijks dividend van bruto € 8 miljoen, in afwachting van de verdere ontwikkelingen in de komende jaren.

- **Aandeelhouderschap WHC**

Recent stelde de raad het Masterplan Flora Campus Westland vast. Daarin heeft het WHC-complex een prominente rol. Horti Business Cluster 1 wordt gevormd door het WHC-complex met de proefkas. Voor deze ontwikkeling is een goede samenwerking met de aandeelhouders en participanten van het WHC belangrijk. Op verschillende niveaus is het aandeelhouderschap in WHC inzetbaar en dienstbaar aan de ontwikkeling van het Floragebied en daarom willen wij we het aandeelhouderschap in WHC voortzetten, ook na 2023.

Het aandeelhouderschap van onze gemeente draagt bij aan de ontwikkeling van het Floragebied. De kring van stakeholders verbonden aan het WHC wil een rol vervullen in de uitvoering van het Masterplan.

WHC is op dit moment het enige zichtbare deel van het Floragebied. Het fungeert als voorbeeld en dient als springplank voor de verdere ontwikkeling van het gebied. Het aandeelhouderschap geeft ons een goede positie om hier op in te zetten en de samenhang te borgen.

Met het aandeelhouderschap kunnen we ook sturen op de promotie en (internationale) presentatie van het Floragebied via het WHC.

Financiële maatregelen en inhoudelijke keuzes

Niet alleen in Westland, maar in heel Nederland kampen gemeenten met financiële onzekerheid. De hoogte van een van onze belangrijkste inkomstenbronnen (de Algemene Uitkering van het Rijk) is de komende jaren niet gegarandeerd. Voor de jaren 2026 en 2027 volgt er op grond van de nu bekende gegevens een terugval in de inkomsten. Het Rijk beraadt zich al geruime tijd op een nieuwe systematiek voor de bekostiging van de gemeenten. Helaas brengt dit grote onzekerheden met zich mee, maar het is onwaarschijnlijk dat de gemeenten structureel met een afname van inkomsten in het meest donkere scenario moeten rekenen. Als dat wel het geval zou zijn, dan grijpt dat fors in in de leefomgeving van de inwoners.
Deze situatie vraagt om een passende strategie: gaan we uit van een structurele en aanzienlijke verlaging van de inkomsten en anticiperen we hier al op met ingrijpende maatregelen, of zorgen wij voor incidentele dekking van de tekorten in 2026 en 2027? Het college streeft in principe naar het structureel dekken van de tekorten, maar vanwege de voortdurende onzekere situatie en onderhandelingen tussen de VNG en het Rijk is nog onduidelijk hoe de situatie in 2026 en 2027 wordt. Om die reden sluiten we incidenteel dekken niet uit. Mocht het financieel perspectief structureel verslechteren, dan is er nog

voldoende tijd om – in constructieve samenspraak met de raad – ingrijpende maatregelen voor te stellen.

Desondanks is het financieel perspectief – dus ook zonder rekening te houden met de afnemende inkomsten in 2026 en 2027 – niet rooskleurig. Met name niet, omdat wij een groeigemeente zijn en er veel druk staat op het realiseren van passende voorzieningen, zoals sportgelegenheid, scholen, goede verkeersafwikkeling en het onderhoud van nieuw aangelegde openbare ruimte. Deze ontwikkelingen vragen om beheersingsmaatregelen en ombuigingen van structurele aard.

We moeten dus keuzes maken en maatregelen treffen om financieel gezond te blijven. De financiële urgentie maakt dat we niet alleen naar onze uitgaven moeten kijken, maar ook naar de inkomstenkant.

Om toe te werken naar een realistische en structureel sluitende begroting moeten we beheersmaatregelen nemen voor de korte en lange termijn. Samen met de gemeenteraad doorlopen we een zorgvuldig proces om bij de begrotingsbehandeling te komen tot de nodige keuzes en prioriteiten. De ambities uit het collegewerkprogramma (CWP) zijn in het keuzeproces leidend. Daar waar dat bijdraagt aan het bereiken van onze lokale doelen zoeken we aansluiting bij regionale en (inter)nationale netwerken en gaan we strategische partnerschappen aan.

Financiële (technische) maatregelen op korte en lange termijn
Westland heeft ambities die gepaard gaan met een grote financiële opdracht.
We treffen daarom op de korte termijn de volgende financieel-technische maatregelen, die ervoor moeten zorgen dat we optimaal gebruikmaken van onze middelen:

- Budgetten die langer dan 3 jaar een onderuitputting kennen, vallen vrij in de algemene middelen, de zogenaamde ‘Stofkam’.
- We zetten in op matchingsregelingen, dus op gemeentelijke bijdragen die co-financiering opleveren van andere overheden.
- We begroten niet langer voor plannen die nog niet concreet zijn of niet in dit begrotingsjaar in uitvoering worden genomen.
- We temporiseren plannen en investeringen waar dat kan.
- We zorgen voor een realistisch Meerjaren Investerings Plan (MIP). Dat wil zeggen: we brengen alle investeringen meerjarig in beeld en maken ze realistisch in tijd, budget en capaciteit.
- We schrappen oud beleid en stoppen met het uitvoeren van ambities die niet meer actueel zijn.
- We proberen ook ruimte te creëren voor nieuwe wensen en ambities (het oud voor nieuw traject).

Daarnaast
- blijven we onze investeringen en exploitatie monitoren gedurende het hele jaar;
- moderniseren en professionaliseren we onze bedrijfsvoeringsprocessen;
- stellen we spelregels op voor besluitvorming over investeringen, rekening houdend met de kaderstellende rol van de raad;
- en gaan we werken met een digitale begroting, waarvan het MIP ook deel uitmaakt.

De aanpak en ontwikkeling van het realistische meerjareninvesteringsplan
Al jarenlang begroten wij meer uitgaven aan investeringen dan we realiseren. Hierdoor leggen we met het MIP een onnodig groot beslag op de ruimte in de begroting. In het

verleden namen we hiertoe een ‘stelpost kapitaallasten’ op in de begroting, maar zelfs dan hielden we vaak geld over. Nu de provincie de stelpost kapitaallasten niet langer toestaat, is de druk op het in beeld brengen van een realistisch MIP groot. Dat wil zeggen: we brengen alle investeringen meerjarig in beeld en maken ze realistisch in tijd, budget en capaciteit. Op deze wijze krijgt de raad een actueel inzicht in wat we nu aan kunnen. Indien er een noodzaak of wens is om structureel meer te investeren, vraagt dat niet alleen extra budget maar ook een structurele investering in meer personeel.

Proces
Deze nieuwe aanpak startte in 2022 met verschillende bijeenkomsten met alle betrokkenen. Tijdens dit proces keken we onder andere naar wettelijke en niet wettelijke taken, fasering, gevolgen van ‘niet doen’, correcte bedragen, capaciteit en bijdragen van en aan derden. De benodigde investeringen zijn in beeld gebracht en de bijbehorende kapitaallasten zijn doorgerekend.
Dit beeld is in werksessies aan de gemeenteraad getoond. Hierbij merken we op dat de daadwerkelijke uitvoering, bedragen en fasering nog steeds een bepaalde mate van onzekerheid kennen; immers in de uitvoering van de investeringen vindt altijd een actualisering plaats. Tijdens de reguliere P&C-momenten informeren we u hierover.

Techniek
Het totale MIP Nieuwe Stijl[2] bestaat uit twee onderdelen:

1. Het pre-MIP (PIP), bestaande uit:
    - De nog niet gevoteerde investeringen. Er is nog geen besluit van de raad, er ligt wel een plan c.q. er is een voornemen (nieuwe plannen).
    - Budgetten die nog niet gevoteerd zijn en benodigd zijn voor het in stand houden van de kapitaalgoederen en wettelijke taken.
2. Het Lopend InvesteringsPlan (LIP). bestaande uit de investeringen die gevoteerd zijn door de raad. Er ligt een concreet plan en de capaciteit is ingepland.

De integrale afweging om investeringen van het pre-MIP over te hevelen naar de A- of B-lijst (voor een uitleg zie hieronder) vindt plaats bij de voorjaarsnota. Daarbij toetsen we aan de criteria zoals genoemd bij de A- en de B-lijst.

De volgende technische principes vormen de basis van het MIP Nieuwe Stijl:

- Geen plan geen geld.
- Capaciteit en geld zijn altijd met elkaar in samenhang.
- Zijn er in een gebied twee of meer wensen of projecten, dan worden deze aangepakt als een gebiedsontwikkeling.
- Realistisch programmeren is keuzes maken.
- De planhorizon van het MIP wordt uitgebreid van 4 jaar naar 10 tot 20 jaar. Dat laatste werken we in het komende jaar verder uit waarbij we ook de raadswerkgroep financiën zullen betrekken.

Kortom: alle investeringen (gevoteerd én nog niet gevoteerd) hebben we nu meerjarig in beeld. De vaststelling, voortgang en verantwoording vinden plaats in de P&C cyclus. De nadere spelregels werken we verder uit en bieden we u aan bij de begrotingsvaststelling.

Nadere uitwerking
We willen een meer trefzekere planning voor onze lopende investeringen. Daarom maakten we in de nadere uitwerking van het MIP Nieuwe Stijl een onderverdeling in een

[2] In het MIP zitten niet de reserves, voorzieningen en fondsen.

A-lijst (jaar t) en een B-lijst (jaar t+1). Voor beide lijsten worden de benodigde budgetten gevoteerd door de raad, maar alleen voor de A-lijst wordt het budget ook daadwerkelijk geactiveerd. Op het moment dat een project op de A-lijst vertraging oploopt of geen doorgang vindt, wordt een project uit de B-lijst ingeschoven. De voorbereiding van projecten op de B-lijst gaat onverminderd door tot het moment waarop we moeten prioriteren in capaciteit. Dan laten we de A-lijst voor de B-lijst gaan. Alle voorbereidingskosten nemen we mee in het FMP.

De doorrekeningen vonden plaats op basis van de indeling van de A-lijst en B-lijst en zijn verwerkt in het FMP. Afhankelijk van de richtinggevende uitspraken van de raad wordt dit meegenomen bij de verdere uitwerking van het MIP en de daarbij behorende dekkings- en keuzemogelijkheden die we in de begroting verwerken. De indeling van de twee lijsten is als volgt gemaakt:

- A-lijst: Betreft gevoteerde projecten die voldoen aan één of meerdere van de volgende criteria:
    - Realisatie is gestart, of
    - gunning is gereed, of
    - bestek is gereed.

- B-lijst: Betreft gevoteerde projecten waarvan de voorbereiding voor realisatie wordt opgepakt. Deze voldoen aan een of meerdere van de volgende criteria:
    - De bestemmingsplanprocedure loopt nog, of
    - de vergunningen (o.a. voor bouw of saneren) zijn nog niet gereed, of
    - het ontwerp en het bestek zijn nog niet gereed.

Het financieel meerjarenperspectief (FMP)

Financieel beeld als startpunt voor het financieel perspectief:

(+ = Voordelig; - = Nadelig)	2024	2025	2026	2027
Saldo primaire begroting 2023-2026	€ -	€ 2.202.000	€ -	€ -
Nog te vullen taakstelling algemeen	€ -	€ -	€ -15.595.000	€ -15.595.000
Gecorrigeerd saldo primaire begroting 2023-2026	**€ -**	**€ 2.202.000**	**€ -15.595.000**	**€ -15.595.000**
FMP:				
2. Actualisering MJB				
College/raadsbesluiten (tarieven lokale heffingen)	€ 817.945	€ 817.945	€ 817.945	€ 817.945
College/raadsbesluiten (Huis vd Buurt-centrumplan Honselersdi	€ -29.036	€ -28.110	€ -27.203	€ -27.203
Structurele effect ProRap 2022	€ 1.086.588	€ 1.086.588	€ 1.086.588	€ 1.086.588
4. Dekking				
A algemene uitkering (septembercirculaire- endecembercirculai	€ 59.034	€ 17.949	€ 5.271.290	€ -
A algemene uitkering (aantallen in maatstaven)	€ 993.706	€ 695.958	€ 397.777	€ -945.048
B Belastingen (OZB areaal)	€ 275.000	€ 550.000	€ 825.000	€ 1.100.000
C Reserves	€ -15.500	€ -15.500	€ -15.500	€ -15.500
Stand FMP na reeds genomen besluiten	**€ 3.187.737**	**€ 5.326.830**	**€ -7.239.103**	**€ -13.578.218**

Op grond van bovenstaande tabel concluderen we dat de jaren 2024 en 2025 ruimte bieden voor nieuw beleid en de jaren 2026 en 2027 een vooralsnog tijdelijk probleem vormen. Op grond van de exogeen autonome ontwikkelingen staan we echter voor een uitdaging om ca. € 16 miljoen structureel aan tegenvallers op te vangen.

Overige programma's

In de overige programma's met in totaal ca € 6 mln. aan tegenvallers vallen met name de stijgende kosten op voor het onderhoud van het groen en het verlagen van het dividend door Juva.

Het sociaal domein

De kosten voor het sociaal domein blijven stijgen en het ziet ernaar uit dat de eerder ingeboekte besparingen op jeugd (vooralsnog) niet te realiseren zijn, omdat de businesscases (nog) niet opleveren wat was verwacht. Het blijkt bovendien niet mogelijk om aanvullende maatregelen te nemen, omdat de hervormingsagenda die het Rijk in het vooruitzicht heeft gesteld, uitblijft. Het gaat - in het meest negatieve scenario - om ruim € 10 miljoen aan tegenvallers ten opzichte van de huidige meerjarenbegroting.
Bij nadere bestudering van dit scenario en op grond van de meest actuele cijfers, stellen wij de eerdere prognoses bij: we verwachten weliswaar een stijging van de kosten als gevolg van demografische ontwikkelingen, maar we zien op dit moment het beroep dat wordt gedaan op WMO-voorzieningen afvlakken.
Wij vinden het daarom verantwoord om de eerder aan u gepresenteerde prognose voor de WMO bij te stellen met € 3 miljoen en de prognose voor jeugd te verlagen met € 0,75 miljoen.

We gebruiken de zomerperiode om de kosten te monitoren en met alle partners in gesprek te gaan over deze ontwikkelingen. Wij gaan ervan uit dat bijvoorbeeld het vooruitzicht op het afschaffen van het abonnementstarief effect heeft op het beroep dat men doet op de WMO en de kosten nog verder zullen afvlakken. Ook de overige kostenstijgingen in het sociaal domein nemen we nog eens kritisch onder de loep in de verwachting dat ook voor

andere onderdelen de kosten verder te beteugelen zijn en we de prognoses kunnen bijstellen.

Stand FMP na reeds genomen besluiten	**€**	**3.187.737**	**€**	**5.326.830**	**€**	**-7.239.103**	**€**	**-13.578.218**
Hervormingsagenda 100%		-8.318.000		-5.225.000				
75% opgenomen in stelpost		4.968.000		4.580.000				
Exogeen autonome ontwikkelingen	€	-16.596.787	€	-16.073.103	€	-15.926.844	€	-15.926.844
Overige Programma's	*€*	*-6.017.731*	*€*	*-5.774.731*	*€*	*-5.774.731*	*€*	*-5.774.731*
Sociaal Domein	*€*	*-10.579.056*	*€*	*-10.298.372*	*€*	*-10.152.113*	*€*	*-10.152.113*
Bijstelling prognose Sociaal Domein	*€*	*3.750.000*	*€*	*3.750.000*	*€*	*3.750.000*	*€*	*3.750.000*
Verwacht FMP na verwerking exogene ontwikkelingen	**€**	**-13.009.050**	**€**	**-7.641.273**	**€**	**-19.415.947**	**€**	**-25.755.062**

Dit alles leidt tot een meerjarig beeld van ruim € 19 miljoen tekort in 2026 en ruim € 25 miljoen tekort in 2027. Inmiddels zijn de effecten van de meicirculaire doorgerekend en ziet het beeld er positiever uit. Hieronder de bijstellingen als gevolg van de meicirculaire van 2024 tot en met 2027.

Meicirculaire 2023 - taakmutaties hervormingsagenda 25%	€	3.350.000	€	645.000				
Meicirculaire 2023	€	219.000	€	1.782.000	€	1.575.000	€	7.439.000

Ondanks de positieve bijstelling van de meicirculaire resteert er nog altijd een tekort en zijn er maatregelen nodig om tot een meerjarig sluitende begroting te komen. Hiervoor is het volgende uitgewerkt:

1) CPI OZB

Als dekking fungeert in ieder geval de OZB. In het CWP staat dat de hoogte van het te betalen bedrag aan OZB jaarlijks ontwikkelt volgens de nationale consumentenprijs-index. Wanneer we de actuele CPI volgen, kan 4,2% worden gehanteerd. Het gaat hierbij om een bedrag van ca. € 1,4 miljoen structureel.

2) De resultaten van de stofkam

De stofkam-operatie is een financieel-technisch exercitie. Hierbij keken we naar structurele onderuitputting op budgetten. De jaarcijfers 2021 en 2022 zijn afgezet tegen de begroting van 2023 en verder. De verwachte financiële ruimte bedraagt ca. € 2 miljoen structureel en wordt ingezet ter dekking van het tekort.

3) Het realistische MIP

Als de raad akkoord gaat met de werkwijze die we in dit document beschrijven, dus werken met de in de bijlage opgenomen A- en B-lijst, dan is het voordeel op de kapitaallasten ten opzichte van bovenstaand FMP:

	2024	**2025**	**2026**	**2027**
Voordeel kapitaallasten (incl.extra rente (2,1% tov 1,3%))	1.107.705	1.934.049	3.523.799	3.460.864

Het financieel meerjarenperspectief na verwerking van de meicirculaire, het CPI OZB, stofkam en kapitaallasten

Verwacht FMP na verwerking exogene ontwikkelingen	**€ -13.009.050**	**€ -7.641.273**	**€ -19.415.947**	**€ -25.755.062**
Meicirculaire 2023 - taakmutaties hervormingsagenda 25%	€ 3.350.000	€ 645.000		
Meicirculaire 2023	€ 219.000	€ 1.782.000	€ 1.575.000	€ 7.439.000
CPI OZB (4,2%)	€ 1.410.820	€ 1.410.820	€ 1.410.820	€ 1.410.820
Stofkam	€ 1.967.095	€ 2.177.095	€ 2.177.095	€ 2.177.095
Kapitaallasten	€ 1.107.705	€ 1.934.049	€ 3.523.799	€ 3.460.964
Financieel beeld na meicirculaire, OZB , stofkam en kap.ln	**€ -4.954.430**	**€ 307.691**	**€ -10.729.233**	**€ -11.267.183**

Er is sprake van een tekort in 2024 en in 2026 en 2027. Aangezien de begroting van 2024 structureel sluitend moet zijn, zijn aanvullende maatregelen nodig. Wij continueren de interactieve aanpak met de raad in het komende jaar om het gewenste resultaat te bereiken.

De oud voor nieuw aanpak

Om richting te geven aan de te maken keuzes, hanteerden we een aantal inhoudelijke uitgangspunten om op basis daarvan samen met de raad keuzes te maken.
De ambities uit het collegewerkprogramma zijn voor ons leidend.

- Samenwerken aan een sterk Westland
- Een passend thuis
- Plezierig leven
- Innovatie en Duurzaamheid
- Zorgzaam en Sociaal
- Dienstbaar en betrokken

Samen met de gemeenteraad zijn we een proces ingegaan om financiële ruimte te zoeken voor nieuwe ambities door de dekking van oude ambities om te buigen. Door exogene ontwikkelingen werd die opdracht scherper en zijn er eerst maatregelen nodig om de begroting sluitend te maken, voordat er gedacht kan worden aan nieuwe wensen en ambities. De oud voor nieuw aanpak leverde concrete suggesties op die het college gewogen heeft. Wij geven u inzicht in de maatregelen waaraan het college de voorkeur geeft, maar ook in de alternatieve opties.

Oud voor nieuw; maatregelen sociaal domein

Binnen het sociaal domein zijn gemeenten voor het verlenen van hulp en zorg aan jeugdigen en volwassenen financieel grotendeels afhankelijk van de rijksoverheid. De gemeenteraad beslist hoe de rijksmiddelen in de begroting komen. Doordat de vraag om hulp de dekking van het aanbod overstijgt en er ook andere ontwikkelingen zijn die financiële gevolgen hebben, is bijstelling van de begroting nodig. Kostenbeheersing is lastig, omdat de regelingen voor deze zorg een open einde kennen. Dat wil zeggen dat er geen koppeling bestaat tussen de daadwerkelijke vraag en het budget; de vraag kan toenemen terwijl de dekking niet meegroeit, er is geen beperking in het aantal gevallen dat van de regeling gebruik mag maken.

Voor veel gemeenten is dit een onhoudbare situatie. Ook voor Westland. We zien dat onze ambitie om zoveel mogelijk klantgericht te zijn in het gedrang dreigt te komen. Samen met andere grote en middelgrote gemeenten maken we ons hard voor maatregelen op rijksniveau die lokale overheden in staat moeten stellen degelijk beleid te voeren. Tot

op heden leidde dit tot intensieve gesprekken, maar niet tot voldoende resultaten. We moeten daarom ook zelf keuzes maken. Willen we de tekorten die veroorzaakt worden door het sociaal domein oplossen door stevig in te grijpen in het sociaal domein? Of ontzien we het sociaal domein en zoeken we het in maatregelen op andere beleidsterreinen of juist in verhoging van de inkomsten?

Hoe dan ook, om financieel gezond te blijven moeten we scherpe keuzes maken. Wat betreft de zorg zijn er verschillende scenario's denkbaar die allemaal gevolgen hebben voor onze inwoners. Ons streven blijft dat hulp beschikbaar is voor inwoners die deze het hardst nodig hebben, hoewel we ons realiseren dat we als gevolg van besparingen mogelijk minder hulp of minder zware hulp kunnen inzetten dan we tot nu toe gewend waren.

Wij nemen een stelpost op van ruim € 1 mln. We gebruiken de zomerperiode om te onderzoeken of onze prognoses realistisch zijn en om met onze partners in gesprek te gaan om te kijken welke maatregelen in de sfeer van de kostenbeheersing, ombuigingen en intensivering haalbaar zijn.

Oud voor Nieuw; maatregelen in de overige programma's

Opgave/product	Onderwerp	2024	2025	2026	2027
Economische ontwikkeling excl. kust, recreatie en toerisme	Transformatiefonds (minder aanvragen)	€ 275.000	-	-	-
Fysieke veiligheid	Door de uitbreiding van het aantal boa's vanaf 2024 kan het budget voor particuliere beveiligingsbedrijven afgeraamd worden.	-	€ 110.000	€ 110.000	€ 110.000
Onderwijs & onderwijshuisvesting	Maatschappelijke stages	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000
Verkiezingen	Minder stembureaus	€ 43.750	€ 43.750	€ 43.750	€ 43.750
Verkiezingen	Minder aanplakborden	€ 7.000	€ 7.000	€ 7.000	€ 7.000
Algemene dekkingsmiddelen	Aframen stelpost uitvoering CWP ten behoeve van nieuw beleid	€ 300.000	€ 500.000	€ 500.000	€ 500.000
Belastingen	In rekening brengen perceptiekosten uitvoering BIZ	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000
GEO Basisregistratie	Efficiencyslag uitvoering WOZ	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000
Economische ontwikkeling incl. kust, recreatie en toerisme	Binnen dit programma zijn er mogelijkheden om 10% van het budget af te ramen.	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000
Personeel & Organisatie (HRM)	Aframen van stelpost flankerend beleid.	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000
Personeel & Organisatie (HRM)	Onderuitputting van het budget Generatiepact loopt op, want deelnemers vloeien af.	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000
	Totaal maatregelen 'oud'	**€ 895.750**	**€ 930.750**	**€ 930.750**	**€ 930.750**

Om te komen tot een sluitende begroting stelt het college voor de volgende besparingsmogelijkheden te verwerken in de meerjarenbegroting.

Transformatiefonds

Op basis van de detailhandelsvisie is het idee voor een transformatiefonds ontwikkeld ten behoeve van compacte en vitale dorpskernen. Het fonds heeft als doel verplaatsingen van winkels naar de hoofdwinkelcircuits te stimuleren door een financiële prikkel. Denk aan een tegemoetkoming van verhuis- en verbouwkosten, huurtegemoetkoming, onderzoekskosten en andere relevante nevenkosten. In 2022 is de subsidieregeling vastgesteld, met een budget van € 500.000. Helaas zijn er minder aanvragen dan verwacht, waardoor incidenteel € 275.000 kan worden bespaard.

Aframen budget voor particuliere beveiligingsbedrijven

Ontwikkelingen in de maatschappij en een politie die zich tegelijkertijd terugtrekt op het gebied van overlast en leefbaarheid zorgen ervoor dat er steeds meer van de gemeentelijke handhavers wordt verwacht. Daarom staat in de begroting dat het aantal handhavers wordt uitgebreid. Zodra deze uitbreiding is gerealiseerd en het lopende contract met het beveiligingsbureau is geëindigd, besparen we structureel € 110.000.

Maatschappelijke stages

Twee onderwijsinstellingen ontvingen in 2022 een vergoeding voor maatschappelijke stages (€ 100.000). Het onderliggende convenant zal in 2023 worden geëvalueerd. De beperking van het budget met € 25.000 zal bij deze evaluatie worden betrokken in relatie tot de aangenomen motie over de bijdrage die maatschappelijk stages kunnen leveren aan de oplossing van het vrijwilligerstekort bij verenigingen.

Minder stembureaus (verkiezingen)

Het aantal stembureaus brengen we terug van 60 naar 45. De voordelen zijn lagere huurkosten, cateringkosten en minder stembureauleden. Nadeel is dat kiezers een grotere afstand moeten afleggen (risico op kleinere opkomst) en tijdens piekmomenten mogelijk langere wachttijden ontstaan.

Minder aanplakborden (verkiezingen)
Het aantal aanplakborden brengen we terug van 17 naar 8. De gemeente geeft daarmee beperkter invulling aan de publicatieplicht.

Aframen stelpost uitvoering CWP ten behoeve van nieuw beleid
In de begroting 2023 is voor de meeste onderwerpen uit het CWP een specifiek budget opgenomen. Voor de onderwerpen waarvoor nog geen budget is opgenomen, is in programma 10 een stelpost beschikbaar. Voor de begroting 2024 e.v., worden de deze onderwerpen meegenomen in het keuzeproces. De stelpost kan daardoor vervallen.

Perceptiekosten uitvoering BIZ
De gemeente voert verschillende diensten uit voor de Bedrijfsinvesteringszones. Denk aan de inning van bijdragen en het opstellen van een BIZ-agenda die ertoe bijdraagt dat alle uitvoeringsovereenkomsten uitgevoerd worden. Het college vindt het niet onredelijk dat de BIZ-en een deel van de kosten van de gemeentelijke dienstverlening voor hun rekening nemen, mede in het licht van de subsidieregeling die het college vanaf 2024 start voor MKB-initiatieven. Hiervoor is structureel € 150.000 beschikbaar is.

Efficiencyslag uitvoering WOZ
Door een efficiencyslag in de uitvoering van de WOZ beperken we de personeelskosten op dit gebied met € 20.000.-

Economische ontwikkeling incl. kust, recreatie en toerisme
Er zijn mogelijkheden om over de hele breedte van deze portefeuille 10% in te leveren.

Personeel & Organisatie (HRM)
Op het desbetreffende budget dat gereserveerd staat voor vergoedingen voor medewerkers die afvloeien, lijkt een besparing mogelijk. Het jaarlijkse budget is hoger dan de gemiddelde kostenhoogte van alle getroffen regelingen.

Personeel & Organisatie (HRM)
De onderuitputting van het budget Generatiepact loopt op, omdat de deelnemers geleidelijk afvloeien (en de regeling niet meer bestaat).

Het samenvattende financiële beeld ten behoeve van de begroting 2024

(+ = Voordelig; - = Nadelig)	2024	2025	2026	2027
Saldo primaire begroting 2023-2026	€ -	€ 2.202.000	€ -	€ -
Nog te vullen taakstelling algemeen	€ -	€ -	€ -15.595.000	€ -15.595.000
Gecorrigeerd saldo primaire begroting 2023-2026	**€ -**	**€ 2.202.000**	**€ -15.595.000**	**€ -15.595.000**
FMP:				
2. Actualisering MJB				
College/raadsbesluiten (tarieven lokale heffingen)	€ 817.945	€ 817.945	€ 817.945	€ 817.945
College/raadsbesluiten (Huis vd Buurt-centrumplan Honselersdijk)	€ -29.036	€ -28.110	€ -27.203	€ -27.203
3. Structurele effect ProRap 2022	€ 1.086.588	€ 1.086.588	€ 1.086.588	€ 1.086.588
4. Dekking				
A algemene uitkering (septembercirculaire- endecembercirculaire)	€ 59.034	€ 17.949	€ 5.271.290	€ -
A algemene uitkering (aantallen in maatstaven)	€ 993.706	€ 695.958	€ 397.777	€ -945.048
B Belastingen (OZB areaal)	€ 275.000	€ 550.000	€ 825.000	€ 1.100.000
C Reserves	€ -15.500	€ -15.500	€ -15.500	€ -15.500
Stand FMP na reeds genomen besluiten	**€ 3.187.737**	**€ 5.326.830**	**€ -7.239.103**	**€ -13.578.218**
Hervormingsagenda 100%	-8.318.000	-5.225.000		
75% opgenomen in stelpost	4.968.000	4.580.000		
Exogeen autonome ontwikkelingen	€ -16.596.787	€ -16.073.103	€ -15.926.844	€ -15.926.844
Overige Programma's	*€ -6.017.731*	*€ -5.774.731*	*€ -5.774.731*	*€ -5.774.731*
Sociaal Domein	*€ -10.579.056*	*€ -10.298.372*	*€ -10.152.113*	*€ -10.152.113*
Bijstelling prognose Sociaal Domein	*€ 3.750.000*	*€ 3.750.000*	*€ 3.750.000*	*€ 3.750.000*
Verwacht FMP na verwerking exogene ontwikkelingen	**€ -13.009.050**	**€ -7.641.273**	**€ -19.415.947**	**€ -25.755.062**
Meicirculaire 2023 - taakmutaties hervormingsagenda 25%	€ 3.350.000	€ 645.000		
Meicirculaire 2023	€ 219.000	€ 1.782.000	€ 1.575.000	€ 7.439.000
CPI OZB (4,2%)	€ 1.410.820	€ 1.410.820	€ 1.410.820	€ 1.410.820
Stofkam	€ 1.967.095	€ 2.177.095	€ 2.177.095	€ 2.177.095
Kapitaallasten	€ 1.107.705	€ 1.934.049	€ 3.523.799	€ 3.460.964
Financieel beeld na meicirculaire, OZB , stofkam en kap.ln	**€ -4.954.430**	**€ 307.691**	**€ -10.729.233**	**€ -11.267.183**
Voorstellen 'oud' exclusief sociaal domein	€ 895.750	€ 930.750	€ 930.750	€ 930.750
Voorstellen sociaal domein	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000
FMP na stofkam, exogene ontwikkelingen en oud (I/S)	**€ -3.058.680**	**€ 2.238.441**	**€ -8.798.483**	**€ -9.336.433**

Rekening houdend met het incidentele karakter van zowel lasten als dekking is de structurele reeks van verwachte begrotingssaldi als volgt:

FMP na stofkam, exogene ontwikkelingen en oud (I/S)	**€ -3.058.680**	**€ 2.238.441**	**€ -8.798.483**	**€ -9.336.433**
waarvan incidenteel	€ 46.000	€ 601.000	€ 601.000	€ 626.000
Totaal structurele FMP	***€ -3.012.680***	***€ 2.839.441***	***€ -8.197.483***	***€ -8.710.433***

Ter indicatie: het verwachte tekort – na verwerking van maatregelen - over 2024 bedraagt minder dan 1% van het begrotingstotaal.

Overige alternatieve voorstellen ter bespreking in de raad.
Zoals afgesproken, bieden wij u alternatieve besparingsmogelijkheden aan. Deze voorstellen hebben niet de voorkeur van het college, maar zijn opties voor (aanvullende) dekking van tekorten en/of ten behoeve van nieuwe ambities.
Deze alternatieven treft u aan in de bijlage.

Alternatieven met betrekking tot de investeringen
Met de LIP A- en de LIP B-lijst uit het MIP leggen we u een realistische programmering voor de investeringen voor. Hoewel er daartoe weinig ruimte is, kunnen er met betrekking tot het LIP en het PIP aanvullende keuzes worden gemaakt. Desgewenst bespreken we de mogelijkheden en de effecten met de raad.

Resumerend
Eerder in deze perspectiefnota hebben wij aangegeven dat wij voor jaarschijf 2024 van de komende meerjarenbegroting 2024-2027 streven naar een structureel sluitend beeld (d.w.z. dat structurele lasten worden gedekt door structurele inkomsten) en dat wij voor de daaropvolgende jaren in samenspraak met de raad proberen te komen tot de nodige beheersmaatregelen en ombuigingen. Daarbij vinden wij het vooralsnog verantwoord om de jaarschijven 2026 en 2027 zo nodig met incidentele middelen te dekken, in verband met de ontstaansgronden van het financiële ravijn in deze jaren (de aanhoudende onzekerheid over de bekostiging van gemeenten door het Rijk).
Bij het ‘sluiten van de boeken’ bij het opstellen van deze perspectiefnota is – met inbegrip van de dekkingsvoorstellen van het college – de stand van zaken als volgt:
2024 - € 3.012.680
2025 - € 2.839.441
2026 - € 8.197.483
2027 - € 8.710.433

Graag roepen wij nog wel herinnering dat we in november 2022 gestart zijn met een proces gericht op het in samenspraak van de raad treffen van maatregelen om het nadeel van het financiële ravijn in de jaren 2026 en 2027 te dekken. Onder meer als gevolg van kostenontwikkelingen in het sociaal domein bleek onze startpositie uiteindelijk (en al vanaf jaarschijf 2024) nadeliger dan eerst voorzien.
Voor 2024 werd daarbij een nadeel geraamd van ca. € 13,0 mln. Uit bovenstaande tabel kan worden afgeleid dat er al forse stappen zijn gezet: voor 2024 is nog sprake van een structureel budgettair tekort van € 3,0 mln. Maar we zijn er nog niet. In de recente raadsbijeenkomsten (en van de raadswerkgroep) hebben wij de raad inzicht geboden in verschillende draaiknoppen op gebieden als het MIP en het sociaal domein. In de raadsvergadering van 5 juli vragen wij de raad om richtinggevende uitspraken te doen voor wat betreft de verschillende zoekgebieden, met inbegrip van de optie voor eventuele lastenverzwaringen of de invoering van nieuwe belastingen. (Wij overleggen nog met het seniorenconvent op welke wijze de meningsvorming over dit financieel meerjarenperspectief op 5 juli optimaal kan verlopen.) Het zomerreces gebruiken we vervolgens om de richtinggevende uitspraken van de raad verder uit te werken en om ons te beraden op een voorstel voor de nu nog ontbrekende dekking. In september komen wij hier bij de raad in een aparte bijeenkomst weer op terug.

Het proces van perspectiefnota naar begroting
Uitgangspunt van het college is dat de raad het financieel meerjarenperspectief – vergelijkbaar met vroegere voorjaarsnota’s en voortgangsrapportages CWP – niet vaststelt maar voor kennisgeving aanneemt. Wel vraagt het college de raad om tijdens de

vergadering richtinggevende uitspraken te doen ten aanzien van de scenario's en keuzemogelijkheden zoals in dit document worden gepresenteerd.
Het college kan dan vervolgens de zomerperiode gebruiken voor de verdere uitwerking van de door de raad ingebrachte richtinggevende uitspraken en deze waar mogelijk verwerken in de conceptbegroting. Op 20 september vindt er een raadsbijeenkomst plaats. Hierbij geeft het college een terugkoppeling op de inbreng/suggesties van de raad.

- 5 juli raad → richtinggevende uitspraken (uitzicht)
- 20 september raadsbijeenkomst → voorbereiding begroting
- 3 oktober college → vaststellen begroting
- 25 oktober Verzamelcommissie Bestuur en Economie → bespreken
- 8 november raad → vaststellen begroting (uitzicht)

Tot slot

Tot zover de toelichting op het financiële beeld en de resultaten van het oud voor nieuw traject tot nu toe. Er is nog werk aan de winkel om voor de begroting 2024 tot een sluitend beeld te komen. Maar een sluitende begroting 2024 is niet voldoende. Er moet ook ruimte gevonden worden voor nieuwe wensen, ambities en investeringen. De oud voor nieuw aanpak zetten we daarom richting perspectiefnota 2025 voort, waarbij wij ons voorstellen dat we daartoe een samenhangende koers voor de toekomst bepalen en op grond daarvan de discussie te voeren en criteria te bepalen voor zowel het nieuw als het oud.

Ondanks de onzekere financiële situatie kunnen we met vertrouwen de toekomst van onze mooie gemeente tegemoetzien. Zeker als we er met elkaar in slagen om tot een constructieve dialoog te komen over de keuzes die we met elkaar te maken hebben.

BIJLAGEN: LIP A lijst
LIP B lijst
PRE-MIP
Overzicht alternatieve besparingsmogelijkheden

Overzicht alternatieve besparingsmogelijkheden

Product	Alternatieve Maatregelen	Bedrag
Grondzaken	Nader te onderzoeken is de eventuele verkoop van gronden; dit kan wellicht incidenteel geld opleveren. De restgronden die met een andere bestemming dan glastuinbouw worden verkocht, leveren boekwinst op (behalve bestemmingen zoals waterberging en vergroenen, waar veel behoefte aan is). De vrije opbrengstpositie van de strategische gronden is gering, aangezien het grootste deel hiervan betrekking heeft op Poeldijkseweg 5 en wordt betrokken bij de ontwikkeling Wateringen Noord.	pm
Inkomen(svoorzieningen), inclusief toezicht	Op dit moment kunnen inwoners die een inkomen hebben tot 120% van het minimumloon een beroep doen op het gemeentelijke minimaregelingen. Dit percentage kan worden verlaagd naar 110%.	pm
Gezondheidsbeleid	Door het laten oplopen van de wachtlijsten kan ruimte ontstaan, zonder dat het de uitvoering van de wettelijke taak beinvloedt.	pm
Jeugd(hulp)	met 10% terugbrengen van de inzet van het SKT; dit heeft invloed op het kwaliteitsniveau.	pm
Sportbeleid en accommodaties (maatschappelijk en fysiek)	Mogelijkheid om zwembad De Waterman alsnog te sluiten	pm
Belastingen	Hondenbelasting invoeren (ex perceptie)	€ 250.000
Belastingen	Reclamebelasting invoeren (ex perceptie)	€ 250.000
Gemeentelijk vastgoed en grond	Het kwaliteitsniveau naar beneden bijstellen. Dat zal op korte termijn een besparing opleveren, maar zal op langere termijn voor oplopende kosten zorgen.	pm
Groen en recreatie	In rekening brengen van de inzet die de gemeente levert ten behoeve van evenementen.	€ 75.000
Begraafplaatsen	Het kwaliteitsniveau naar beneden bijstellen. Dat zal op korte termijn een besparing opleveren, maar zal op langere termijn voor oplopende kosten zorgen.	€ 50.000
Begraafplaatsen	Ophogen leges	€ 25.000
Overig	1% aframen alle budgetten (let op: betreft alle budgetten)	€ 3.400.000
Belastingen	OZB verhogen, meer dan inflatie (1% = € 335.000)	pm